

یادداشت سردبیر

نقش متخصصان آمار در پایان نامه‌ها

یکی از مهم‌ترین بخش‌های اجرای پژوهش، تحلیل داده‌هاست که این مرحله اساسی در پژوهش‌های کمی عمدتاً با انجام تحلیل‌های آماری صورت می‌گیرد. در پایان نامه‌های تحصیلات تکمیلی، استفاده از همکاری متخصص آمار چه به عنوان مشاور رسمی و چه به عنوان فردی که از طرف دانشجو با دریافت حق الزحمه در خدمت پژوهش قرار می‌گیرد، امری معمول و متداول است. استفاده از همکاری این متخصصان به عنوان مشاوران رسمی یا غیررسمی، برای تضمین صحت تحلیل‌های آماری امری ضروری است و معمولاً استادان راهنما نیز استفاده از این تخصص‌ها را به دانشجویان توصیه می‌کنند. نکته مهمی که در رابطه با همکاری متخصصان آمار در پایان نامه‌ها مطرح است، سطح و میزان این همکاری است. برخی عقیده بر این دارند که دانشجویان، خود باید به علم آمار تسلط داشته باشند و تحلیل داده‌های پایان نامه باید توسط خود دانشجویان انجام شود مگر این که حجم داده‌ها بسیار زیاد باشد و ورود داده‌ها به نرم افزار آماری بدون همکاری دست‌اندرکاران آمار ممکن نباشد. به نظر نمی‌رسد این دیدگاه، طرفداران زیادی در گروه‌های آموزشی داشته باشد و استادان راهنمای پایان نامه‌ها به دلایل کاملاً معقول و موجه همکاری متخصصان آمار را در اجرای تحلیل‌های آماری مغتنم می‌شمارند. حال اگر همکاری متخصصان آمار از حد مشاوره و اجرای تحلیل‌ها فراتر برود و دانشجویان پس از گردآوری داده‌ها، تمامی کار تحلیل و تفسیر و حتی نتیجه‌گیری از داده‌های پژوهش را به متخصص آمار بسپارند، چه پیش می‌آید؟ متأسفانه این اتفاقی است که اخیراً در اجرای پایان نامه‌ها به ویژه پایان نامه‌های کارشناسی ارشد به فراوانی مشاهده می‌شود و بیم آن می‌رود که در آینده‌ای نه چندان دور به صورت امری کاملاً متداول و معمول درآید. به نظر می‌رسد روند همکاری متخصصان آمار به سمتی می‌رود که کاملاً مغایر با فلسفه اجرای پایان نامه در تحصیلات تکمیلی است.

اجرای پایان نامه به ویژه در مقطع کارشناسی ارشد عمدتاً با اهداف آموزشی انجام می‌گیرد و بیش از آن که نتایج علمی این تحقیقات و افزایش دانش موجود، مدنظر باشد، هدف اصلی آن، تمرین اجرای پژوهش و آموزش عملی تمامی مراحل انجام یک پژوهش روشمند و دقیق است. به همین دلیل انتظار می‌رود دانشجو در اجرای پایان نامه، مراحل مختلف پژوهش را اعم از مطالعات اولیه، نحوه تنظیم سؤالات پژوهش و فرضیه‌ها، انتخاب مناسب‌ترین روش برای پژوهش، انتخاب و تهیه ابزار گردآوری داده‌ها و همچنین تشخیص و اجرای روش مناسب تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج تحلیل‌های آماری و بحث و نتیجه‌گیری از یافته‌ها را به صورت عملی بیاموزد. متأسفانه به نظر می‌رسد بخش بزرگی از مراحل اجرای پایان نامه‌های کارشناسی ارشد در حال حاضر توسط متخصصان آمار انجام می‌شود به این ترتیب که متخصصان آمار علاوه بر ورود داده‌ها و انجام تحلیل‌های آماری، حتی

مطالب فصل روش شناسی پژوهش، توضیحات زیر جدول ها و نمودارها، و تفسیرهای مربوط به بحث و نتیجه گیری را نیز نوشته و به دانشجو تحویل می دهند. در برخی موارد وقتی از دانشجو در مورد ابهام و اشکال موجود در یکی از بخش های فوق در پایان نامه سؤال می شود، پاسخ این است که باید از متخصص آمار بپرسد چون این مطالب را از وی تحویل گرفته است!

به نظر می رسد با ادامه این روند، انجام پایان نامه نه برای آموزش و نه برای سنجش توانمندی پژوهشی دانشجو، بلکه کاری تشریفاتی و صرفاً برای تکمیل مراحل تحصیل خواهد بود و روز به روز بر خیل فارغ التحصیلانی در مقطع کارشناسی ارشد افزوده خواهد شد که با وجود اجرای پایان نامه و احیاناً کسب بالاترین نمره، الفبای پژوهش را نیز نیاموخته اند.

نجلا حریری

سردبیر

Archive of SID